

Литвинов О. М. – доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри кримінального права та кримінології Харківського національного університету внутрішніх справ;

Трубников В. М. – доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Смелянов В. П. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права та кримінології Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ*

З апропоноване навчально-наукове видання є першою і доволі вдалою спробою підготування нового посібника із запобігання злочинам у місцях позбавлення волі, у якому поєднано оригінальність, академізм і простоту сприйняття.

Його підготування, розроблення та видання пов'язані з певними характерними особливостями, зумовленими потребою викладання цього предмета в якісно нових соціально-політичних, економічних та правових умовах, що склалися в Україні внаслідок процесів, пов'язаних зі зміною соціально-правових відносин та розбудовою правової держави.

Водночас із соціально-політичними змінами з'являються нові суспільні протиріччя, виявляються недоліки управлінської діяльності та правового регулювання, що виступають детермінантними чинниками злочинності. Очевидно, що нейтралізація та усунення таких чинників у процесі запобіжної діяльності сприятиме успішному розв'язанню завдань, які постали перед сучасним українським суспільством і державою.

Як зазначено в Концепції розвитку кримінологічної науки в Україні на початку ХХІ століття, головним завданням, що стосується всіх наукових розробок у галузі кримінології, має стати зміцнення їх зв'язку з практичною діяльністю з метою захисту інтересів, законних прав і свобод людини і громадянина, надання такій діяльності більшої наукової обґрунтованості, надійних засобів удосконалення. Це завдання безпосередньо стосується й теорії запобігання злочинності в установах виконання покарань, адже за допомогою саме такої теорії кримінологічні дослідження переходять у практичну площину, для вирішення завдань протидії злочинності з одночасним підвищенням ефективності діяльності щодо її запобігання.

---

* Кримінологічні засади запобігання злочинам в установах виконання покарань України (пенітенціарна кримінологія) : [посіб.] / за ред. О. М. Джужі. – К., 2013. – 620 с.

Саме тому розгляд сучасних наукових підходів і досягнень, шляхів практичного здійснення запобіжної діяльності, її проблем та завдань зумовив потребу в підготованні посібника «Кримінологічні засади запобігання злочинам в установах виконання покарань України (пенітенціарна кримінологія)».

Запропонований посібник певною мірою торкається одного з важливих напрямів глобальної кримінологічної політики держави, що досліджує питання стану злочинності в установах виконання покарань та запобігання і протидії цьому соціально небезпечному явищу.

Водночас цей науковий напрям органічно інтегрується з напрямками щодо вирішення проблемних питань, пов'язаних з оптимізацією системи виконання покарань України відповідно до вимог сучасної кримінально-виконавчої політики України, щодо забезпечення законності, правопорядку, безпеки та захисту від злочинних посягань як персоналу установи виконання покарань, так і засуджених, а також нормальної життєдіяльності кримінально-виконавчої системи загалом. Тобто саме заходи запобігання й протидії злочинам в установах виконання покарань сприяють розвитку системи виконання покарань і водночас входять в інтеграційний комплекс заходів державної кримінологічної політики України.

Указаний посібник є результатом наукових пошуків та творчого осмислення колективом авторів теоретичних здобутків інших науковців-кримінологів у цій сфері. Насамперед у зв'язку з цим слід згадати теорію запобігання злочинності, розроблену та детально висвітлену академіком НАПрН України А. П. Закалюком на сторінках тритомника «Курс сучасної української кримінології: теорія і практика».

Вагомим підґрунтям для посібника стали також ідеї, думки та положення, що були розроблені та реалізовані в попередніх виданнях із кримінології, кримінально-виконавчого права, підготовлених авторським колективом Національної академії внутрішніх справ та представниками правоохоронних органів.

Розуміючи запобігання злочинності як специфічну багаторівневу сферу соціального регулювання, управління та контролю, що має на меті протидію злочинності шляхом виявлення та усунення її детермінант, автори посібника висвітлюють різні аспекти функціонування системи запобігання злочинності в місцях позбавлення волі, пов'язані з вирішенням як загальних завдань соціального розвитку, так і спеціальних завдань у сфері запобігання окремим видам злочинів і негативним соціальним явищ.

Зрозуміло, що зв'язок між різними видами (рівнями, формами) запобігання злочинам має не лінійний, а багатогранний, взаємодоповнювальний характер.

Структура посібника є традиційною та складається із Загальної й Особливої частини.

У запропонованому до уваги читача посібнику висвітлено теоретичні основи запобігання злочинам в установах виконання покарань, розкрито перспективи наукових досліджень з питань прогнозування і планування заходів щодо запобігання окремим видам злочинів. Досить детально висвітлено запобіжну діяльність структурних підрозділів Державної пенітенціарної служби України, громадських організацій щодо виправлення та ресоціалізації засуджених.

Посібник «Кримінологічні засади запобігання злочинам в установах виконання покарань України (пенітенціарна кримінологія)» за загальною редакцією професора Джужі О. М. призначений для студентів, курсантів, слухачів усіх форм навчання, а також ад'юнктів, аспірантів і викладачів. Видання буде корисним співробітникам правоохоронних органів для підвищення рівня знань при здійсненні практичної діяльності щодо запобігання злочинам в установах виконання покарань України, а також може бути використано в процесі підготовки та підвищення кваліфікації юридичних кадрів.